

MĂNĂSTIREA DINTR-UN LEMN **ÎN DESCRIEREA ARHITECTULUI ION D. TRAJANESCU**

Dr. Luminița GIURGIU¹

Ion D. Trajanescu - personalitate a școlii de arhitectură românești

Ion Traianescu (Ion D. Trajanescu) s-a născut la București, la 3 mai 1875. A urmat cursurile Școlii de Arhitectură (1892-1897), obținând diploma de conductor de lucrări. Începând cu anul 1897, își va desăvârși pregătirea, timp de cinci ani, studiind la Școala Superioară de Arhitectură², înființată ca secție a Școlii de Arte Frumoase (Belle Arte) din București, obținând diploma de arhitect în anul 1903.

1904 și 1907 - a colaborat cu sculptorul Dumitru Pavelescu-Dimo³ la realizarea Monumentelor lui Traian de la Brăila și al Independenței de la Pitești.

1905-1913 - a debutat ca arhitect-proiectant al bisericilor „Sfinții Împărați” din Agăș și „Sfinții Voievozi” din Scorțeni, județul Bacău.

1906 - a făcut parte din grupul de arhitecți care vor realiza expoziția jubiliară dedicată regelui Carol I⁴.

1907-1923 - a activat în cadrul Serviciului Tehnic al Comisiunii Monumentelor Istorice⁵, condusă de arhitectul Nicolae Ghika-Budești⁶ și a elaborat studii de istorie și memorii de specialitate publicate în „Buletinul” editat de instituție, cercetări in situ, relevee, documentații pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice medievale de la Hurezi, Govora, Bistrița, Frâncești, Brâncoveni, Potlogi, Măldărești, Sărăcinești, Mamu,

AȘEZĂMINTE MONAHALE ȘI LĂCAȘE DE CULT

Todireni-Burdujeni, a paraclisului Episcopiei din Râmnicu Vâlcea, Mitropoliei din București, bisericilor de la Corbii Mari, Stănești, Popești, Golești sau Bisericii Episcopale din Huși.

1908 - s-a implicat în lucrările de restaurare a Mănăstirii Hurezi, executând releveele incintei mănăstirești, bisericii mari, bolniței și schiturilor, intervenind pentru aducerea în starea inițială a ansamblului.

1909 - a participat la concursul pentru proiectarea unor locuințe sociale destinate lucrătorilor și micilor funcționari, organizat de primăria capitalei.

1910 - a devenit arhitect al Societății Comunale pentru Locuințe leftine⁷, realizând parcelări în cartierele Clucerului, Tei, Mihail Cornea, Drumul Sării, Belvedere, Floreasca, Ana Davila, Steaua Română - C.F.R., Cazarmii - Uranus, beneficiari ai lucrărilor fiind Fabrica de Tutun „Belvedere”, Fabrica de Chibrituri Filaret, Ministerul de Finanțe, Ministerul de Război sau Căile Ferate Române.

1912 - a devenit membru al Comitetului Societății Arhitecților Români⁸, fiind secretar (1912-1915), casier (1916-1918), bibliotecar (1919-1926) și vicepreședinte (1922-1926) și membru al unor comisii de specialitate: Comisiunea pentru concursurile publice, Comisiunea pentru Legea organizării Corpului Arhitecților, Comisiunea pentru studiul nomenclurii arhitectonice, Comisiunea Șezătorilor.

1913-1920 - și-a început activitatea didactică ca profesor onorific, apoi, în perioada 1924-1940, ca profesor universitar al Facultății de Arhitectură din București, titular al Catedrei de Construcții și Perspectivă, fiind autorul manualului *Perspectiva liniară. Metodă practică pentru uzul artelor plastice*. În perioada interbelică, realizează proiecte în cadrul propriului birou de arhitectură, „Planșeta”.

1922 - înființează, împreună cu arhitectul Statie Ciortan, sub patronajul Cercului „Ion Mincu”, revista „Artele Frumoase”, care apare lunar, în perioada 1922-1923.

1922-1924 - a colaborat cu arhitectul Dui-liu Marcu la realizarea proiectului noii Biserici „Sfântul Trifon” - Cărămidarii de Jos, ctitorie a familiei regale⁹.

În același timp, începând cu anul 1922, se ridică după planurile sale, în cartierul Uranus, noua Biserică „Sf. Spiridon” - Spirea Veche, pe locul vechii biserici datând din secolul al XVIII-lea¹⁰.

După proiectele sale se realizează: Biserica „Sfântul Dumitru” - Colentina (1924-1934), Palatul Ligii Culturale Române (1926-1929), Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Călărași (1930-1943), parcul, columbarul și decorația capelei Crematoriului uman „Cenușa” (1931-1934, 1938-1941), Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” - Ferentari (1933-1935), Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, din Ivești, județul Galați (1942-1943), precum și vile în București, Bușteni, Ruginoasa, Râmnicu Vâlcea.

Alte lucrări ale de arhitectură religioasă monumentală sunt realizate în urma câștigării unor concursuri publice: Catedrala ortodoxă „Sfinții Mihail și Gavril” din Turda (1926-1935), Biserica „Madona - Dudu”, din Craiova (1928-1938) - coautor arhitectul Sterie Becu, Catedrala Mitropolitană Ortodoxă Română din Timișoara (1936-1946), Catedrala „Sf. Gheorghe”, din Tecuci (1938-1962) - coautori arhitecții Magda Iacobescu-Trajanescu și I.G. Mayer.

1933 - a devenit membru al Corpului Arhitecților din România¹¹.

1934-1940 - a proiectat Biserica „Sfântii Apostoli Petru și Pavel” Belvedere, care va fi construită prin subscripție publică.

1950-1954 - a fost arhitect al Institutului

pentru Proiectarea Orașelor, Construcțiilor Publice și de Locuit.

1962 - a finalizat lucrările de construire a Catedralei „Sf. Gheorghe” din Tecuci, ultima sa lucrare.

Ion Trajanescu a fost membru fondator și membru al comitetului de redacție al revistei „Arhitectura” (fondată în anul 1906), unde a publicat în perioada 1916-1941. Activitatea sa publicistică se desfășoară și în revista „Urbanismul”, ziarele „Gazeta Municipală” și „Universul”.

Este autorul volumelor: *Mitropolia din București* (1913) și *Arhitectura. Privire generală asupra arhitecturii antice, medievale, moderne și românești* (1916). O mare parte a studiilor și articolelor sale promovează stilul național în arhitectură, pe care îl numește „stil românesc”, autorul rămânând consecvent doctrinei însușite de la dascălul și maestrul său, arhitectul Ion Mincu.

A participat cu proiecte și la concursurile de arhitectură pentru Catedrala Ortodoxă din Brăila, Mausoleul de la Mărășești, Catedrala Ortodoxă din Odessa sau Piața Palatului Regal - proiecte nerealizate.

Ion D. Trajanescu s-a stins din viață în februarie 1964, în București¹².

Ion D. Trajanescu și Mănăstirea Dintr-un Lemn

În arhiva Institutului Național al Patrimoniului - fondul Comisiunea Monumentelor Istorice, se păstrează memoriile, antemăsurători și develope, note, referate, rapoarte și corespondență elaborate de arhitectul Ion Trajanescu, în cadrul Serviciului Tehnic al Comisiunii Monumentelor Istorice, în perioada 1907-1924.

De un interes aparte sunt dosarele 1451 și 1452, care fac referire directă la Mănăstirea Dintr-un Lemn: „DEZROBIȚI, com[una] Frân-

cești, jud. Vâlcea - Mănăstirea „Dintr-un Lemn” cu Bis[erica] Nașterea Maicii Domnului: corespondență, necesitatea reparațiilor urgente; deviz reparații biserică, bolniță, stăreție, chilii (1920); deviz construire dig apărare incintă (1920); Cella Delavrancea donează 25.000 lei pentru reparații (1922); recepție lucrări (1922); acte financiar-contabile, deviz reparații ziduri și învelitoare chilii (cu un plan din 1924); devize reparații biserică (demolare pridvor, desfundare timpane, reamplasare pisanie și stăreție (cu 2 planuri biserică și 5 planuri stăreție din 1928); deviz lucrări de întreținere și restaurare (1927-1934) - semnatori: N. Ghika-Budești, Ion D. Trajanescu, colonelul Casei Regale (Rădescu), V. Drăghiceanu, Al. Referendaru, I.L. Atanasescu”.

În anul 1910, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, arhitectul Ion D. Trajanescu va publica articolul „Mănăstirea Dintr-un Lemn și Mănăstirea Govora - descrieri generale arhitectonice”. Studiul este ilustrat atât cu fotografii, cât și cu planuri de ansamblu ale celor două lăcașe de cult.

Interesantă ni se pare menționarea legendei, după care, pe locul actualei biserici de piatră, s-ar fi găsit prima biserică construită din trunchiul unui singur stejar, în scorbura căruia un cioban ar fi găsit Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.

Partea articolului care se referă la Mănăstirea Dintr-un Lemn, o redăm în integralitate, cu respectarea normelor gramaticale actuale.

„Mănăstirea Dintr-un Lemn, așezată pe malul - drept al Otăsăului, peste apă, dincolo de satul Mănăstireni (Vâlcea), e cuprinsă într-un patruleter de ziduri groase, care formează două curți, în lungime totală de 130 metri cu o lățime de aproape 65 metri.

Intrând pe sub prima poartă (E), pătrundem într-o curte mare, aproape pătrată, având spre apus un rând de chilii, clopotnița și o parte din casele stăreției; la miază-noapte zidul înconjurător, de care este alipită fântâna, un alt rând de chilii și un pătul mic; la răsărit iarăși chilii și magazii; iar la miază-zi pătulul cel mare și grajdurile. Din această curte, trecând pe sub bolta clopotniței (B), se pătrunde în curtea principală a mănăstirii, care are în mijlocul ei biserica, iar de jur împrejur chiliile maicilor și, pe latura din spre miază-noapte, casele stăreției - cu un frumos foișor boltit și zugrăvit. În această curte se mai văd în ruină zidurile vechilor chilii (H), care, prin conformația lor, arată că pe vremuri alcătuiau un singur corp cu actualele case ale stăreției (D), ce ni s-au păstrat până acum. Pe o scărișoară de lemn, rezemată pe aceste ziduri ruinate din fața bisericii, trecând printre cele două corpuri de chilii de pe mal (G), se ajunge la un platou mai ridicat, pe care se află, ascunsă printre goruni, bolnița (C): o bisericuță din lemn de stejar, frumos cioplită, care se ține încă bine sub acoperișul ei de șindrilă.

Acestea sunt părțile care în ansamblu alcătuiesc Mănăstirea Dintr-un Lemn.

Tradiția acestui locaș de credință strămoșească ne spune că în timpurile de demult, pe locul unde acuma se găsește actuala biserică de zid, ar fi fost o bisericuță făcută «dintr-un stejar», în scorbura căruia un cioban ar fi găsit o icoană făcătoare de minuni. Acestei tradiții se datorește numele: «Mănăstirea Dintr-un Lemn». Icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, zice-se, a fi aceea din tâmpla bisericii de acum, împodobită cu argint și aur, după cinstea ce i se cuvine.

Inscripția de piatră de deasupra ușii de intrare în biserică ne spune însă că aceasta «din temelie este zidită și făcută de Io Matei-Vodă Basarab», iar mai târziu, la 1715, Ștefan Cantacuzino, domnul Țării Românești, urmașul lui Brâncoveanu, «având mare evlavie către sfântul locaș acesta, numai decât cu osârdie s-a apucat ca de iznoavă

AȘEZĂMINTE MONAHALE ȘI LĂCAȘE DE CULT

a o înfrumuseța, luminând și mai măbind întâi biserica și zugrăvind-o și împodobind-o cu tâmpile și cu altele ce i-au trebuit, făcând și case și chilii de împrejurul ei, cum se vede», pentru care lucrări «ispravnic fiind chir Ioan, arhimandrit de la Hurezi» (Iorga, *Inscripții din Bisericile României*, 1, 182).

Cercetând starea în care mănăstirea se găsește astăzi, se vede lămurit că, de la întemeiere și până în zilele noastre, ea a suferit multe prefaceri, care, înșirate în ordine cronologică, ar fi următoarele:

1) Din epoca lui Matei-Vodă Basarab avem biserica mare (A), cu pronaos (I) și cu pridvor (II) deschis. Acestea ni le vădește fațada laterală a bisericii (ilustrația pag. 36) prin arhitectura ei caracteristică acelei epoci și anume: rostuire de zidărie de piatră și cărămidă aparentă, după cum se vede, bunăoară, și la mănăstirea Arnota.

2) Din epoca lui Constantin-Vodă Brâncoveanu, avem:

a) mărirea bisericii, prin transformarea pridvorului (II) în pronaos, închizându-se cu zidărie golul arcașelor, după cum se vede în ilustrație.

b) zidirea caselor stăreției (D) și a chiliilor (H). Casele stăreției au dedesubt pivnițe înalte, ca bolți cilindrice, ceea ce face ca pardoseala rândului de camere de deasupra să se afle la un nivel de 2.50 m de la pământ, dând în modul acesta caselor o înălțime mai mare decât a chiliilor de primprejur și deci o înfățișare mai importantă.

După indicațiile de bolți și arcade ce se găsesc la capătul apusean al caselor stăreției se poate vedea că cele două rânduri de chilii (H), astăzi în ruină, făceau un singur corp ca aceste case, astfel încât rândul de jos al chiliilor era la același nivel cu pivnițele case-

lor, iar cel de sus ca acela al camerelor. De altfel, acest mod de legătură între casele stăreției și chilii, se poate vedea și la mănăstirea Hurezi și întrucâtva la palatul domnesc de la Mogoșoaia, unde, la spatele pivniței, erau camerele slujitorilor.

Un frumos foișor, sprijinit pe 5 coloane de piatră, cu bazele și capiteluri sculptate, având arcuri în acoladă și o boltă cu pandantive¹³ (zugrăvită), iar la partea de jos, intrarea în pivniță împodobește fațada caselor stăreției, mijlocind comunicarea cu curtea, printr-o scară de piatră cu parapet de zidărie tencuită și văruiată cu alb, ca și celelalte case și chilii.

c) Clopotnița (B), a cărei arhitectură caracteristică de tencuială și arcuri plincintre este o mărturie că aparține epocii brâncovenești, fiind făcută în felul celei de la Hurezi.

d) Fântâna (F), prin arhitectura ei cu arcuri plincintre¹⁴ pe stâlpi, pare a aparține și ea aceleiași epoci.

Deși în inscripția de deasupra ușii de la biserică nu este însemnat numele lui Brâncoveanu, totuși acest darnic voievod, fiind zugrăvit în biserică în rândul ctitorilor, cu drept cuvânt se poate presupune că lucrările de la această mănăstire, sfârșite de Ștefan Cantacuzino în 1715, după cum ne arată pisană, adică un an după cruda moarte a lui Brâncoveanu, au fost începute de acesta, continuate și săvârșite de Ștefan Cantacuzino, sub conducerea lui Ioan arhimandritul de la Hurezi ca ispravnic, pomenit și în amintita pisanie.

3) O inscripție săpată în acoperișul de plumb al bisericii, deasupra actualului pridvor, ne spune că la 1837, pe timpul lui Alexandru Ghica-Voievod, s-a acoperit biserica cu plumb de către stareța Platonida¹⁵ împreună cu Hrisant arhimandritul Hurezului.

Acestei epoci aparțin următoarele trans-

formări și adăugiri, care, prin arhitectura lor cu totul deosebită de cea veche mănăstirii, se vede că au fost făcute mai încoace, în timpuri când artele la noi nu se mai găseau în starea de înflorire de altă dată:

a) la biserică s-a adăugat pridvorul (III) și s-a zugrăvit cu ulei din nou biserica (vezi pisană), o zugrăveală inferioară, sub care încă mai există poate vechea zugrăveală brâncovenească, făcută odată cu biserica la 1715. Urme din vechea zugrăveală a foișorului de la casele stăreției mărturisesc că, atât la biserică cât și la acest foișor, peste vechile fresce s-au așternut picturile celei noi, care, prin felul lor, sunt încă o dovadă de decadentă în care se găsea acest meșteșug în acea epocă. Arhitectura pridvorului, prin pilaștrii, ceabacele¹⁶ și proporția lor, confirmă și mai mult afirmațiile noastre, căci, pe lângă că se deosebește cu totul de buna arhitectură a bisericii, dar chiar, luat aparte, este o lucrare lipsită de însușiri artistice;

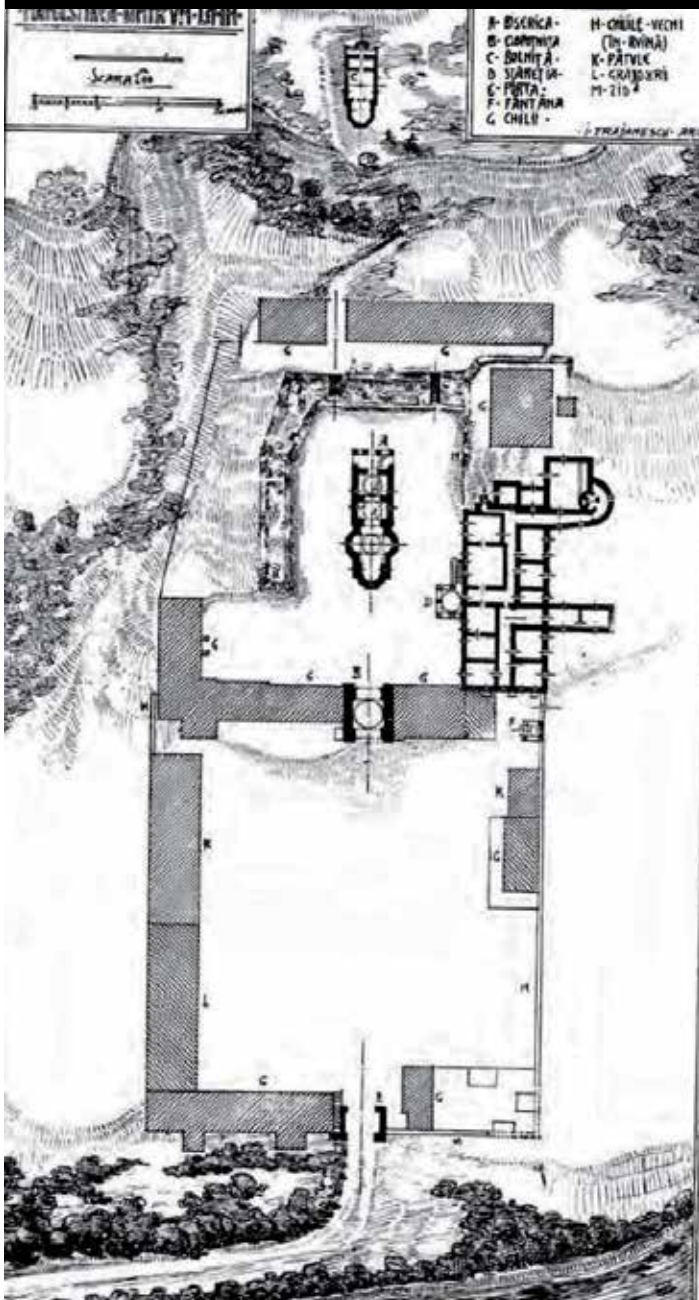
b) poarta (E) de la prima intrare aparține și ea acestei epoci, prin arhitectura ei cu pilaștrii și cornișe, la fel cu aceea a lucrărilor făcute de arhimandritul Hrisant la Mănăstirea Hurezi;

c) tot în acest timp s-au mai făcut și dependențele acestei așezări: pătulul (L), grajdurile (L), parte din chilii (G) – și anume cele de lângă poarta (E) și clopotnița; iar cele ce sunt în fața bisericii, sus pe malul sprijinit de ruinele vechilor chiliilor, sunt făcute în timpurile noastre, cu cheltuiala maicilor ce locuiesc într-unsele.

4) Bolnița (C) așezată pe platoul dinspre apus, este o bisericuță de lemn de stejar, pe o bază de zidărie de cărămidă, pardosită în interior și în pridvor cu cărămizi pe lat și învelită cu șindrilă.

Prin ciopliturile stâlpilor ce susțin pridvo-

Planul de ansamblu al Mănăstirii Dintr-un Lemn

rul, ale cosoroabei¹⁷, ale brâului răsucit ce încinge întreaga bisericuță, prin modul cum sunt lucrate și îmbinate lemnele de stejar din care e făcută, sunt indicii că aparține unei epoci arhitectonice de bun gust. De asemenea, și tâmpla, care prin culoarea sa curată pare a fi mai nouă ca bisericuța, este foarte bogată și, fără să fie aurită sau vopsită, așa, în culoarea naturală a lemnului, stăpânește privirea prin înfățișarea ei bine chibzuită.

Nimic nu ne îndreptățește să o așezăm în vreo epocă anumită din cele ce le fixăm cu privire la părțile cealalte ale mănăstirii.

În rezumat, deci, după cum reiese din această descriere se vede

că părțile principale acestei mănăstiri sunt făcute pe timpul și cu cheltuiala voievozilor Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu, deci din cele mai bune timpuri de dezvoltare arhitectonică și artistică în Țara Românească¹¹⁸.

DINTR-UN LEMN MONASTERY IN THE DESCRIPTION OF ARCHITECT ION D. TRAJANESCU

Ion D. Trajanescu (1875-1964) was a remarkable architect, professor and historian, his activity being defined by imposing orthodox cult edifices and neighborhoods from Bucharest. He distinguished himself due to the studies and the demarches made in order to recondition medieval ensembles including Dintr-un Lemn Monastery.

Keywords: Ion D. Trajanescu, architect, Historical Monuments Committee, Bulletin, orthodox edifices

NOTE

1 Comisia Română de Istorie Militară.

2 Școala de Arhitectură a Societății Arhitecților Români a fost înființată în august 1892 și condusă de Ion Socolescu. A fost oficializată ca învățământ de stat prin reforma învățământului datorată lui Spiru Haret, în decembrie 1897, sub denumirea de Școala Națională de Arhitectură. Din anul 1904 va funcționa de sine stătător, sub conducerea lui Ermil Pangratti.

3 Dumitru (Take) Pavelescu-Dimo (n. 19 iulie 1870, Calafat - d. 1 septembrie 1944; sculptor român aparținând școlii naturaliste; studii liceale la București, absolvent al Școlii Naționale de Arte Frumoase (1894-1898), unde l-a avut profesor pe Ion Georgescu, cu o specializare la Florența; a debutat în anul 1898, la Expoziția artiștilor în viață, expunând la saloanele oficiale, expoziții și concursuri, inclusiv la Paris - Salonul tinerilor artiști, obținând numeroase premii și medalii. La expoziția personală din anul 1906 a obținut Medalia de aur cu diplomă specială, alături de Wladimir Hegel, Dimitrie Paciurea și Aristide Iliescu. Dintre lucrările sale pot fi amintite Monumentul lui Traian din Brăila, (1906), Statuia Independenței din Pitești (1906), monumentul Independenței din Calafat (1904), Monumentul Independenței din Craiova (1913), precum și busturi ale lui Ion Georgescu, Grigore Alexandrescu, Nicolae Filipescu sau Alexandru Marghiloman.

4 Vezi și Luminița Giurgiu, Omagiul regelui Carol I în cel de-al 40-lea an de domnie - 10 mai 1906, în revista „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române”, Anul XIX, nr. 2(72)/ 2016, pp. 10-23 și Omagiul regelui

AȘEZĂMINTE MONAHALE ȘI LĂCAȘE DE CULT

Carol I - 10 mai 1906, în Colecția Studii „Tradiție, Istorie, Armată”, coordonatori: conferențiar universitar dr. Olimpiu Manuel Glodarencu, dr. Cristina Constantin, Sesiunea națională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, volumul I, ediția a III-a, București, Editura SITECH, 2016, pp. 102-115.

5 Comisiunea Monumentelor Istorice a fost înființată în baza Decretului Regal nr. 3658 din 17 noiembrie 1892, fiind compusă din Vasile Alexandrescu-Urechia, Titu Maiorescu și Constantin C. Arion (numiți de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice), Grigore Tocilescu (directorul Muzeului de Antichități) și George Sterian (arhitect și raportorul legii), având drept publicație „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice (primul număr a apărut în anul 1908).

6 Nicolae Ghika-Budești (n. 22 decembrie 1869, Iași - d. 16 decembrie 1943, București), arhitect român, promotor al renașterii vechii arhitecturi românești, membru de onoare al Academiei Române (1930); după planurile sale s-au construit Muzeul Țăranului Român (între 1912-1939), Mausoleul lui Vasile Alecsandri din Mircești, Biserica Copou din Iași, Bisericile „Sfântul Vasile cel Mare” din str. Polonă și „Schimbarea la față” din str. Cuțitul de Argint din București, casa Radu Rosetti din București, Colegiul Național „Alexandru Lahovari” din Râmnicu Vâlcea; autor al unor lucrări de istoria arhitecturii din Muntenia și Oltenia.

7 Locuințele unifamiliale, tipizate, cu parter sau parter și etaj, pe 200 mp, alcătuite din 2, 3 sau 4 camere de locuit, bucătărie, baie, WC de serviciu, cameră de serviciu, pivniță, cu instalații de apă și canalizare.

8 Societatea Arhitecților Români a fost înființată la 26 februarie 1891, în localul Serviciului Tehnic al Primăriei București, de către 24 de arhitecți, sub președinția arhitectului Alexandru Orăscu; a fost recunoscută ca persoană morală și juridică la 7 martie 1903 („Monitorul Oficial” nr. 276 din 14/27 martie 1903).

9 Biserica veche fusese distrusă de un incendiu în anul 1922.

10 Biserica va fi demolată în aprilie 1984.

11 Corpul Arhitecților din România a fost înființat prin Legea pentru înființarea și organizarea Corpului Arhitecților din România promulgată prin Înaltul Decret nr. 1607 din 9 mai 1932, cu 340 de arhitecți înscriși.

12 Vezi pe larg Anca Filip, Ion D. Trajanescu (1875-1964) arhitect, restaurator, publicist, profesor, în „Arhitectura. Revista Uniunii Arhitecților din România fondată în 1906” din 12 septembrie 2016.

13 Râul Otăsău este un afluent al râului Bistrița, izvorând din Munții Căpățâni, cu o lungime de 28 km.

14 Pandantiv: element arhitectural în formă de triunghi sferic cu vârful în jos, situat în colțul arcelor mari care sprijină o cupolă sau o turlă.

15 Arc: element de arhitectură în formă arcuită care descrie un traseu curb între două puncte de sprijin și care susține un zid deasupra unei deschideri, leagă între ele două ziduri, două bolți, două coloane sau întărește intradosul unei bolți (arc plin cintru - rotund).

16 Cuvioasa maică Platonida a stărețit între anii 1808 și 1846, inițiind ample lucrări de construcții și restaurare a Mănăstirii Dintr-un Lemn. Vezi pe larg Cuvioasa Platonida de la Mănăs-

tirea Dintr-un Lemn, în ziarul „Lumina”, luni, 26 februarie 2018.

17 Ceabac: element de decor perforat.

18 Cosoroabă: fiecare dintre bărnele așezate orizontal deasupra pereților casei în lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii.

19 „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice. Publicațiune trimestrială în Editura Administrației Casei Bisericii”, Anul III, București, Institutul de Arte Grafice CAROL GÖBL, 1910, pp. 35-41. (Arhiva Institutului Național al Patrimoniului).